Vic, desembre de 1992

Miratges

Butlletí dels Estudis Universitaris de Vic

Consell de redacció: Lourdes Albiac, Josep Burgaya, Toni Tort, Mercè Rocafiguera, Joan Vancells / Disseny: Eumo Gràfic / Impressió: Emegé Indústries Gràfiques / Dipòsit legal: B-44.156-1985.

15

PLANS D'ESTUDIS: PER A QUI I PER A QUÈ SERVEIXEN?

Les Escoles Universitàries dels Estudis Universitaris de Vic han començat la implantació dels nous Plans d'Estudis. Aquest curs 92-93 els inicien Infermeria, Empresarials i Magisteri i el curs vinent ho farà la Politècnica. Aquest és un procés generalitzat a totes les universitats catalanes, amb ritmes i estratègies diferents segons les universitats, les facultats i les escoles.

Què és el que està en joc amb la modificació dels Plans d'Estudis ja existents o amb la creació dels Plans d'Estudis nous de trinca? La resposta habitual és molt clara i simple: l'adaptació i l'adequació de les carreres universitàries a les demandes socials actuals, i això vol dir: l'anivellament amb Europa, la creació de nous títols que el mercat de treball demana, l'augment de carreres de cicle curt especialitzades, la flexibilització de clàssiques carreres encarcarades pel pes dels anys, l'ampliació generalitzada d'oferta davant de l'allau d'estudiants que arriben a la Universitat, etc.

Potser la resposta és clara i simple, però la realitat és molt més complexa. Només cal que analitzem cadascun dels aspectes que acabem d'enumerar. O si tan sols analitzéssim detalladament com són els estudis universitaris, quines són les demandes socials i què vol dir adaptació o adequació d'uns als altres.

Efectivament, la implantació dels nous Plans d'Estudis està carregada de múltiples factors més o menys explícits que hi influeixen. La llàstima és que no hi hagi més debat públic, sobretot abans de la seva elaboració i no després. Sembla com si fos un tema estrictament acadèmic, quan en realitat està tenyit de poderoses influències i interferències socials, culturals i econòmiques que només són comentades més tard quan es detecten —interessadament o no— buits, llacunes, mancances, etc.

Els Plans d'Estudis responen a molts interessos; per exemple: un pla d'estudis depèn de qui ha de donar feina als qui estudien aquell currículum o un altre. Si el principal agent ofertador de llocs de treball és l'administració (les administracions), els Plans d'Estudis tenen unes característiques. Si depèn de les directrius de potents col·legis o gremis professionals, el currículum en tindrà unes altres; si l'ocupació laboral depèn d'una professió clarament dibuixada o d'un sector en creació, la configuració del currículum variarà; si no hi ha pràcticament mercat, o hi ha molt atur en aquell camp, el Pla d'Estudis serà d'una manera o d'una altra.

Per altra banda, la mateixa Universitat té les seves necessitats, els seus interessos i les seves funcions. Els Plans d'Estudis són elaborats a partir de directrius generals —que a vegades són tantes i tan precises que no deixen marge de maniobra— i a partir d'aquest moment entren en joc els estaments universitaris per mantenir en els nous Plans d'Estudis llur influència. Una defensa de camps del saber que és també una defensa de territoris departamentals, d'*statu quo,* de poder intel·lectual.

Tot és prou conegut com perquè calgui estendre-s'hi més. A la pràctica, els Plans d'Estudis són el resultat d'un conjunt de pactes, compensacions i acords que no solen satisfer ningú però que tothom accepta, si no hi ha gaires pèrdues. D'altra banda, la implantació és tan complicada en la majoria de casos —fa anar de corcoll a secretaries i caps d'estudis— que els aspectes concrets de caràcter tècnic (horaris, reglaments) acaben essent decisius.

Davant d'aquest panorama que just hem esbossat hem de concloure que els Plans d'Estudis són l'estendard d'un centre universitari, és a dir, el testimoni de l'estil, el tarannà i la filosofia d'un centre? O simplement es tracta d'una estructura curricular de la qual no depèn la qualitat docent, ni la formació de l'estudiant i que simplement és un marc de referència institucional?

Hi ha un terme mig entre les dues proposicions: els Plans d'Estudis mostren la tasca que fa un centre universitari, amb totes les virtuts i defectes. Però també és cert que al capdavall professors i departaments han d'utilitzar els nous curricula per a la millor formació de l'estudiant; això vol dir que alguns d'aquests Plans d'Estudis poden envellir ràpidament o que altres poden demanar unes estratègies didàctiques diferents a les emprades fins ara.

La tasca d'elaboració d'un Pla d'Estudis és complexa i necessària, i sovint molt ingrata, però ajuda a replantejar allò que s'està fent, a confirmar allò que va bé i a reconduir allò que no funciona. És en aquest moment quan s'inicia la veritable actuació del professor, intervenint de manera conscient en la pràctica ampliant les virtuts d'un determinat Pla d'Estudis i disminuint-ne els defectes.

Antoni Tort i Bardolet
Director de l'Escola Universitària
de Mestres Balmes

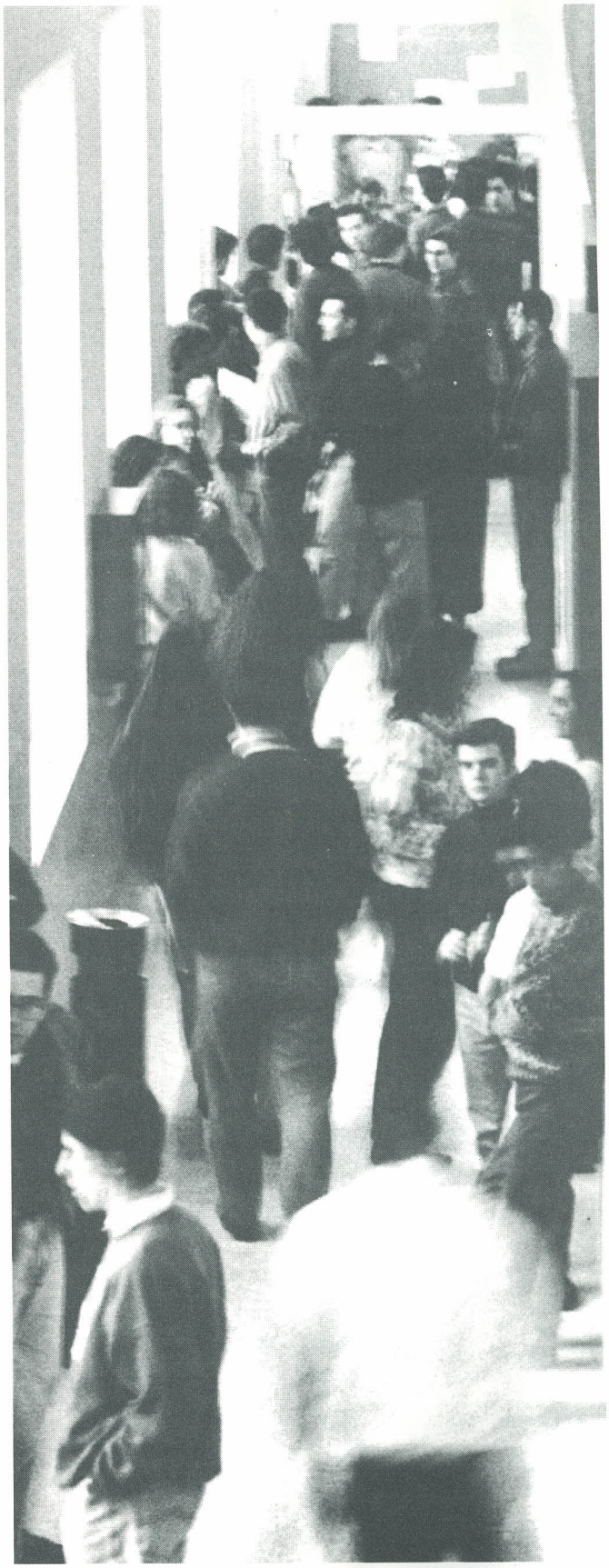

CIÈNCIES EMPRESARIALS: AIRES NOUS PER A UNA DIPLOMATURA VELLA

Els estudiants d'empresarials quan finalitzin la carrera ja no es diplomaran en estudis empresarials, sinó en ciències empresarials. Darrere d'un enunciat simple s'amaga, com gairebé sempre, un intens debat; en aquest cas, posicions aferrissades sobre el caràcter professional o científic que es pretén donar a la carrera. L'enfocament professional té com a pressupòsit bàsic la impartició d'uns coneixements tècnics especialitzats per a l'aplicació immediata, val a dir, en les empreses o en les seves àrees funcionals. L'enfocament científic té com a pressupòsit bàsic el coneixement universalista i globalitzador, amb un termini d'aplicació més incert, entre d'altres coses perquè les teories no sempre són aplicables.

Però tampoc no és necessari que ens n'anem per les branques. La trajectòria del disseny i la implantació del Nou Pla d'Estudis (NPE) recorda la frase del vell aristòcrata de la novela *Il Gattopardo:* «canviem-ho tot perquè tot continuï igual».

La resistència o la por al canvi és una actitud molt estudiada per la literatura sociològica. Però no ens trobem, en aquest cas, davant d'alguna cosa més o menys semblant a la resistència o a la por. L'actitud de professors i estudiants més aviat es pot resumir amb un altre concepte, proper a la indiferència. I aquest resultat és preocupant si la pretensió real dels que portaren el pes del debat del NPE era aconseguir un canvi profund.

Repassem alguns dels pressupòsits inicials: caràcter científic, optativitat i flexibilitat curricular, capacitació per a la resolució de problemes (pràctiques) més que acumulació de coneixements (teoria), interrelació de matèries i ciclicitat, entesa com a flexibilitat en la incorporació a segons cicles des de primers cicles.

Vegem ara els resultats. El caràcter científic, a pesar del títol de la carrera que finalment ha prevalgut, ha quedat relegat al d'especialista, si més no així ho expressa amb rotunditat el BOE: base curricular especialitzada; titulats amb coneixements pràctics, capacitat, actitud personal, domini dels idiomes; especialista versàtil; elements pensats, tots ells, per dotar l'alumne d'avantatges competitius en la professió i en el mercat laboral.

L'optativitat i la flexibilitat curriculars, pensades en principi per a un ensenyament «a la carta», han estat retallades fortament per les obligatòries del BOE, les d'Universitat i els itineraris acadèmics i, finalment, només suposen un 25% dels crèdits necessaris per obtenir el diploma.

Sobre totes aquestes qüestions, i sobre la resta de què tractarem seguidament, pesa una restricció important constituïda pel mateix procés de redacció del NPE. La discussió de les qüestions generals, la filosofia del pla, va comptar amb uns terminis llargs, pràcticament tres anys; la concreció i l'organització del pla per les universitats i escoles, almenys en el nostre cas, va ser d'avui per demà. Problema que incidí fortament en el fet que la realitat pre-existent (professorat, instal·lacions, problemàtiques específiques) limités necessàriament el canvi. Així la ciclicitat ha quedat limitada per la massificació en els segons cicles de les branques d'economia i d'empresa. L'optativitat, la flexibilitat i la interrelació de matèries han quedat postergades pels recursos reals de les Escoles.

De tota manera, amb més fred o amb més calor, el NPE ja el tenim aquí. Abans parlava d'indiferència, però s'ha de matisar; davant d'un procés imposat per instàncies més o meys llunyanes, certament els objectius finals no han motivat ningú. Ara bé, la concreció i l'organització a nivell d'Escola, a pesar de la improvisació que comporta la manca de temps, ha generat un debat i un treball, per part de professors i alumnes, d'una intensitat i d'un rigor molt lloables, el qual ens ha permès dotar-nos d'objectius més propers i factibles. Els resumeixo seguidament.

S'han incrementat el nombre d'itineraris (especialitats) per tal d'abarcar el màxim d'àrees importants de les empreses: Finances i Comptabilitat, Marketing, Relacions Internacionals i Recursos Humans per facilitar l'accés dels alumnes al mercat de treball.

Les matèries relacionades clarament amb l'empresa reben més atenció; la diplomatura s'ha compactat i els diplomats estaran informats de totes les funcions empresarials. Per altra banda, no s'ha renunciat a la impartició d'uns coneixements globals que reafirmin el caràcter humanístic de la carrera i la funció social de l'Escola en l'entorn comarcal, i, així mateix, es dóna importància a coneixements molt reclamats des del món de l'empresa: idiomes, informàtica, pràctiques en empresa i estades a l'estranger, que en altres casos no passen de ser una declaració d'intencions. Des d'un altre punt de vista s'ha procurat reduir al màxim l'impacte negatiu de la transició de l'antic pla al nou, el nivell d'adaptabilitat de les assignatures és òptim i s'han posat en marxa tutories destinades als alumnes amb assignatures del vell pla.

Queda pendent un repte molt important, que requerirà un termini de temps més llarg per assolir-lo, centrat en els continguts i en la docència d'aquests continguts. Si no volem caure en veleitats gatopardesques el nostre objectiu principal ha de ser trobar un ensenyament diferencial basat en la qualitat dels continguts i de la docència. Assumir el repte requereix un triple esforç: de l'escola, que ha de proporcionar objectius encoratjadors i dotar dels recursos d'infrastructura necessaris (cursos pedagògics, instal·lacions, material àudio-visual); dels professors, que han d'assumir com a prioritari el seu reciclatge docent, sense oblidar la imaginació i la voluntat necessàries per portar a bon terme les pràctiques i els programes d'avaluació continuada; dels alumnes, que han de contribuir amb la seva participació viva a fer realitat, amb independència dels canvis de nom i de títols, una bona Escola.

Pere Jódar
Cap d'Estudis d'Empresarials

UN PLA D'ESTUDIS ORIENTAT A LA SALUT DE LA COMUNITAT I A L'ATENCIÓ INTEGRAL CAP A L'INDIVIDU

L'aparició l'any 1983 de la Llei de Reforma Universitària fa que s'iniciïn una sèrie de canvis en totes les universitats de l'Estat espanyol. Però no és fins a l'any 1987 quan comença realment la reforma dels ensenyaments universitaris; aquesta reforma suposa que la totalitat de les carreres universitàries ha de revisar els Plans d'Estudis, tant pel que fa a la durada com als continguts.

L'any 1977, la disciplina d'Infemeria s'integra a la Universitat i s'elaboren unes Directrius Generals de Plans d'Estudis que activen una sèrie de processos innovadors que donen lloc a un conjunt d'ensenyaments i de plantejaments conceptuals que possibiliten un gran desenvolupament teòrico-acadèmic de la disciplina d'Infermeria. Segurament la situació dels nostres estudis era diferent en relació a la d'altres disciplines que des de feia molts anys no havien modificat els Plans d'Estudis, malgrat que una crítica feta sovint era que aquests havien estat elaborats molt lluny del medi on es desenvolupa el professional d'Infermeria.

Tant les escoles d'Infermeria com les Institucions de Salut, reconeixen la necessitat d'un treball conjunt orientat cap a la formació de professionals d'infermeria que donin resposta als canvis genrals produïts en la societat. La implantació del nou Pla d'Estudis ha permès passar d'una pràctica educativa organitzada al voltant d'un cos de coneixements amb l'única finalitat d'aconseguir un professional curatiu i individualista, a una orientació del procés formatiu al voltant d'un eix representat per la salut de la comunitat i l'atenció integral a l'individu. Aquesta és per mi la gran innovació que aporta aquest Pla d'Estudis. Per altra banda, la introducció d'assignatures com metodologia de la investigació, ètica i legislació, administració en els serveis d'infermeria, estudis instrumentals (idioma i informàtica), entre d'altres, ajudaran a dotar d'un corpus teòrico-metodològic la Infermeria, de manera que aquesta adquireixi definitivament un estat professional.

Aquest nou Pla d'Estudis també representa un canvi pel que fa a l'organització dels cursos en quatrimestres, la matriculació per crèdits —la càrrega lectiva global de la diplomatura en Infermeria és de 220 crèdits—, la responsabilitat que pren l'estudiant respecte de la configuració del seu currículum —assignatures optatives i de lliure elecció— i la temporització dels seus estudis.

Les Escoles d'Infermeria amb aquest nou pla, no només assumeixen responsabilitats educatives, sinó que han de contribuir a la formació d'un professional d'infermeria capaç de contribuir a la transformació *qualitativa* de l'atenció d'infermeria.

Montserrat Faro
Cap d'Estudis d'Infermeria

DE MIRAMARGES ESTANT

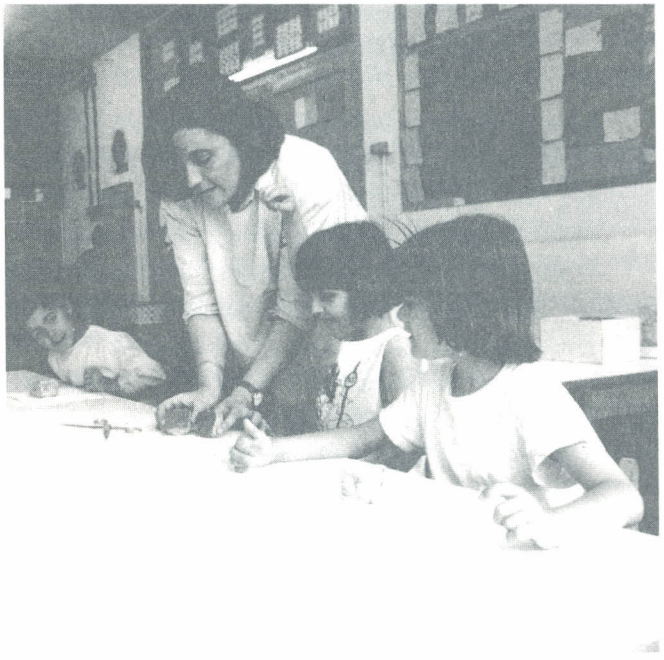

També a Miramarges ha arribat, com a qualsevol ambient educatiu, tot l'enrenou d'una Reforma que abasta des de l'Escola Infantil fins a la Universitat i s'estrena aquest curs acadèmic 92-93. Les lleis estan fetes i aprovades, les etapes escolars ben delimitades i els respectius currículums prou dissenyats. Experts i institucions ens omplen el calendari amb ofertes de cursos, cursets i jornades de Formació permanent sobre la Reforma. Les editorials ens carreguen amb una allau de textos, manuals, materials de suport i de complements que van conformant un mercat que sembla el de Calaf. A l'àmbit docent es respira una mena d'embafament, d'angoixa i estrés dels mestres. L'*«angina temporis»,* l'opressió del temps, és la moderna angina de pit que amenaça el sector més reponsable i sensible del col·lectiu docent. Mentre augmenta, per l'altre cantó, el nombre dels qui es refugien en la indiferència i el passotisme.

Però heus aquí que a Miramarges, junt amb el trasbals reformador, ha arribat una veu *diferent,* una d'aquelles veus de fort ressò, d'aquelles que interpel·len i exigeixen resposta.

El Doctor Raimon Panikkar va tenir —sortosament per als qui l'escoltàvem— la *gosadia* d'inaugurar el curs parlant-nos de *Sofistes, professors i mestres. La qüestió del saber avui dia.*

I, escoltant-lo, sentíem respostes a l'angoixant i cada vegada més necessària pregunta: Quin és el coneixement que perdem sota el pes de la informació i quina és la saviesa que perdem en el coneixement?

Era com una alenada d'aire fresc sentir parlar de quelcom més que de nivells de concreció, de procediments i estratègies, de repartiment de crèdits o de recursos. Tot prou necessari i útil, però parcial i subsidiari, si aspirem a una autèntica nova orientació de l'educació d'avui.

Al llarg d'una bellíssima exposició, model de precisió i claredat, anàvem aprenent, coneixent, recordant i reconeixent *qui és qui* i *què* és *què* en el món del saber:

El *professor,* aquell qui professa, es confessa, declara, admet... i els seus quatre trets fonamentals:

Té un gran zel per conèixer, per saber; és un intel·lectual.

Té un desig de comunicar-ho, de fer el bé, és un ajustador.

Se sent cridat a donar a conèixer, té vocació i fent-ho es realitza.

Cerca el prestigi, el nom i la fama, perquè és el que li permet realitzar la seva missió.

Mentre que el *mestre* és aquell que:

Sap (de *sapere*), assaboreix, fa l'experiència del sabor de les coses... És un llaminer de la realitat.

Cerca el saber pel saber mateix, no per a ell. El mestre no atresora per a ell, ho assimila i ho passa.

Sap que conèixer és néixer amb la cosa coneguda, està centrat, concentrat en el *concebre,* en la realitat.

Sap que encara no ha nascut del tot, perquè no ho coneix tot. El mestre no ensenya, es mostra, irradia i encomana. I ell no es considera mestre. És el deixeble el que fa el mestre!

Aquí hom intuïa que s'arribava al nucli del saber, al centre. Un saber —continuava el Dr. Panikkar— que no és monopoli de ningú, que és un procés en què els dos pols tenen igual importància, perquè ningú no ensenya a ningú, però ningú no s'ensenya del tot. Són dues persones dedicades a l'estudi, plenament centrades en la recerca de quelcom que donarà sentit a les seves vides.

Havíem dedicat tant de temps i tants esforços a les tasques necessàries però secundàries i a posar en marxa les novetats de la Reforma, que poder-se acostar a les fonts de la saviesa eixamplava el cor, feia desaparèixer l'angoixa i desvetllava, dins nostre, la petita i sovint apallissada esperança, tan imprescindible per al mestre, per a l'educador.

Aquesta esperança que, segons Panikkar, «és el pol oposat a l'angoixa, no com a contradicció, sinó com a polaritat. L'una no treu l'altra. Sense l'angoixa, l'esperança seria imprudència i sense l'esperança, l'angoixa seria depressiva, mortal. Hem de reviure l'angoixa com la companya i la precursora de la llibertat».

De Miramarges estant, seria bo anar fent i refent aquest camí. Seria molt bo comptar amb la guia d'aquesta veu lúcida i responsable, que interpel·la i esperona.

Gràcies, mestre!

Mercè Torrents
Professora de Pedagogia
de l'Escola de Magisteri

UN NOU ENFOCAMENT DE LES CLASSES DE LLENGUA ESTRANGERA

La societat actual necessita que la gent que estudia idiomes tingui una bona competència comunicativa i no només una competència lingüística. Tenir una bona competència comunicativa vol dir:

— tenir un coneixement de la gramàtica i del vocabulari;

— conèixer les regles del parlar (saber com començar i acabar converses, saber de quins temes parlar en els diferents tipus de parla, saber com adreçar-se a cada persona en cada situació);

— saber com centrar l'atenció i com produir missatges rellevants en els diferents tipus d'actes de parla;

— saber usar la llengua apropiadament, en definitiva.

I, és clar, per aprendre tot això es necessita parlar, i de parlar se n'aprèn parlant. Com diu el proverbi xinès: *Ho escolto i me n'oblido; ho veig i me'n recordo; ho faig i ho entenc.*

A partir d'aquesta necessitat es va començar a fer recerca sobre el que passava exactament a la classe de llengua estrangera per tal d'identificar aquells fenòmens que promovien o, pel contrari, impedien l'aprenentatge. Si s'havia de formar els alumnes amb una bona competència comunicativa, es donaven a classe situacions on realment l'alumne pogués desenvolupar-la? Hi havia realment interacció entre els membres de la classe?

La interacció és fonamental perquè hi hagi comunicació, és a dir, només és possible la comunicació si hi ha interacció, perquè tenir una cosa per comunicar no vol dir necessàriament que es comuniqui. Només quan hi ha cooperació entre ambdues parts hi pot haver comunicació i, en última instància, aprenentatge.

Les diferents recerques han tret a la llum alguns dels aspectes que ara comentaré. En primer lloc, la relació entre els professors i els alumnes a classe és asimètrica. El professor domina la interacció a classe perquè controla dos aspectes fonamentals que intervenen en tota comunicació humana: el tema del discurs i el torn de paraula. Si a més constatem que el professor utilitza un 70% del temps a classe, ja veiem que l'alumne està en una situació de desavantatge.

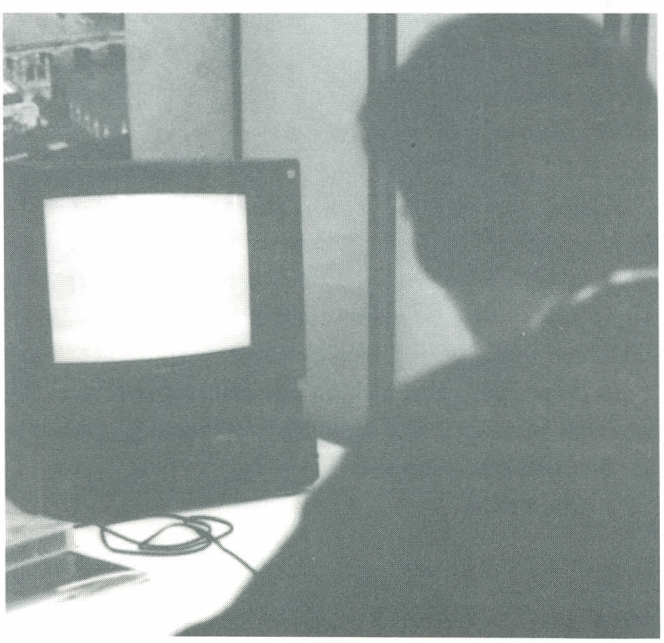

Una de les formes de domini del tema del discurs és la de les preguntes. Quin model segueixen aquestes preguntes formulades pel professor? Són realment preguntes que portin al diàleg? És evident que a vegades sí, però en la majoria dels casos les preguntes del professor segueixen l'esquema «pregunta-resposta-avaluació». Aquests tipus de preguntes no tenen cap altra finalitat que avaluar l'alumne i no pas involucrar-lo en una conversa. L'alumne aprèn a respondre però no a conversar. Són preguntes que normalment només tenen una resposta possible (preguntes tancades): *Is this a book?* A classe s'haurien d'encoratjar altres tipus de preguntes, que a la vegada permetessin practicar l'estructura més simple i que alhora suposessin comunicació. Aquests tipus de preguntes exigirien un esforç de comunicació als alumnes; a més, el primer tipus de preguntes són les menys comunes fora de classe. La gent no acostuma a anar pels llocs amb un llibre a la mà demanant si allò és un llibre. Hi ha molts altres aspectes que afavoreixen el domini del tema del discurs per part del professor, però he volgut destacar aquest exemple sobre el tipus de preguntes dels professors perquè només amb un canvi de preguntes les classes de llengua estrangera tindrien un aire més natural i no tant de ficció.

A l'aula és el professor qui decideix, inicia, participa i acaba una conversa. Per tant, l'alumne veu que el torn de paraula a classe és diferent de qualsevol altre context social. Els factors que fan que sigui diferent són, d'una banda, la necessitat de centralitzar l'atenció a classe i, de l'altra, el contingut planificat de la lliçó. L'alumne coneix aquesta forta organització del torn de paraula a classe i, com a conseqüència, hi ha menys competència per agafar el torn de paraula i les iniciatives dels alumnes disminueixen. Això dependrà de la consideració que tingui el professor de la seva funció a classe: si es veu com un trasmissor de coneixements preocupat més per l'ensenyament que per l'aprenentatge, el torn de paraula serà molt regular; si, per contra, el professor es veu més en el rol d'ajudant de l'alumne, el torn de paraula serà més negociable i el discurs a classe esdevindrà més natural. L'actitud del professor, doncs, farà que els alumnes esdevinguin elements passius en la interacció que ha de tenir lloc en una classe de llengua estrangera.

Quines conseqüències té per a l'alume que el professor controli el discurs i el torn de paraula? L'afecta negativament; primer, perquè impedeix que l'alumne posi en pràctica les estratègies d'aprenentatge. Les estratègies són aquells recursos que s'utilitzen per superar els problemes de comunicació, tot compensant la mancança de coneixements lingüístics —fet que també es dóna en l'aprenentatge de la L1 o llengua primera. Impedeix, a més, que l'alumne desenvolupi

altres tipus de preguntes que són inherents a qualsevol acte de comunicació, com ara les de confirmació, comprensió i clarificació, o l'ús d'interjeccions i la producció de *black/channel cues (Oh I see, uhm,* etc.), per exemple.

Aquests només són alguns dels trets observats a la classe de llengua estrangera, extrapolables a altres classes també; tot i això, són prou indicadors de la necessitat d'un nou enfocament en l'aprenentatge: ja no es tracta tant de buscar aquell mètode miraculós que asseguri i garanteixi l'aprenentatge d'una llengua, com de donar-li un nou enfocament davant unes necessitats que amb el temps han canviat. El fet d'haver assentat tot l'ensenyament sobre una base estrictament gramatical ha fet que l'aprenentatge no seguís un camí lògic, és a dir, se li ha donat un enfocament *atomístic* quan, en realitat, aprendre una llengua és un fet totalment *holístic*. Per exemple, quan no entenem la totalitat d'un missatge en la nostra pròpia llengua,, sigui per la raó que sigui, no ens esverem pas perquè no hem entès totes les paraules ni tampoc no pensem que no la coneixem. El que fem és agafar la idea general i després anem omplint els detalls. Si s'ha escollit el mètode *atomístic* ha estat perquè als professors i als alumnes ens és més còmode treballar amb objectes classificables i poder dir amb certesa què és correcte i què no; en canvi, en un ensenyament comunicatiu això és molt difícil de fer. El cert és que la creença que per entendre les coses s'han de descompondre ha perjudicat enorment l'aprenentatge de llengües. El mètode *holístic* està més a prop de la fita que té qualsevol aprenent d'una llengua: parlar la llengua i no pas tant conèixer el funciomanent «teòric» d'aquesta.

Una aproximació *holística* té en compte que els alumnes desenvolupin la seva competència gramatical, sociolingüística, discursiva i estratègica. Aquests són els quatre pilars en què es basa l'adquisició d'una bona competència comunicativa. Es tractaria, doncs, de treballar activitats comunicatives que permetessin desenvolupar aquestes competències.

Una bona competència gramatical permetria conèixer el funcionament de la llengua, però necessitaria anar acompanyada d'una bona conseqüència sociolingüística que li permetés conèixer l'ús de la llengua en diferents contextos socials, el paper del participant, la informació que comparteixen els interlocutors i la funció de la interacció. L'estudi del discurs permetria adquirir l'habilitat d'interpretar una sèrie de frases o expressions per tal de donar-los significat i coherència en un context concret. I per últim, les activitats comunicatives permetrien que l'alumne usés i/o creés les estratègies que qualsevol parlant de qualsevol llengua fa servir en qualsevol acte.

Fina Guix
Directora de l'Escola d'Idiomes

EUROPA

En el decurs de la passada cerimònia de lliurament dels Diplomes Europeus de Gestió Internacional, un veterà col·lega anglès em deia, referint-se als nous diplomats: «Tots aquests joves estudiants tenen la certesa que no els tocarà viure cap altra guerra europea.»

Algunes cròniques que darrerement es poden llegir a la premsa no semblen pas garantir que la cultura occidental hagi superat ja definitivament l'estadi de bestialitat de la raça humana; si no podem confiar, doncs, en el factor humà per fonamentar l'optimisme del meu col·lega anglès, haurem de fer-ho en l'entesa política. Realment, després de tants segles que aquesta terra nostra ha anat veient com uns pobles s'alçaven en armes contra els propincs, la possibilitat de segellar d'una vegada per totes la pau la cooperació entre els països d'Europa és massa esplèndida com per deixar-la passar errívolament. Ara, justament perquè la seva trascendència històrica és tan notable, també exigeix ocupar-se'n a pleret i calmosament, bo i evitant innecessàries preses i arriscades corredisses. Una unió forçada, pensada en despatxos insonoritzats allunyats del brugit mundanal, i conduïda per advocats i buròcrates a cremadent, ni resoldrà les múltiples friccions d'interessos ni aconseguirà guanyar-se la confiança dels habitans dels dotze països de la Comunitat. La unió dels Estats Units d'Amèrica no es va fer pas en quatre dies: la seva constitució va ser llargament debatuda, i això que les tretze colònies americanes compartien idioma, lleis, moneda, cultura i religió. A Europa hi ha una sensacional diversitat, a més d'una llarga tradició de guerres i recels. El Tractat de la Unió serà, per tant, molt més complicat, ple de filigranes legals i verjures jurídiques. I efectivament, l'actual redacció del tractat de Maastricht és potser el text legal més espès i malabarista que mai he tingut a les mans. Pretendre que els ciutadans facin unànimament confiança cega en els dirigents que han de saltar per damunt d'ancestrals diferències i els segueixin contra rellotge, talment s'estigués cremant la barraca, és una pura inanitat.

En realitat, i atès que la unió política és ara per ara impensable, sembla evident que l'essència del tractat de Maastricht és la unió monetària. La resta és guarniment. La possibilitat d'instaurar un mercat de tres-cents cinquanta milions de consumidors potencials, amb llibertat de moviments en el seu si, i abolides totes les barreres físiques, fiscals, administratives, legals i monetàries que el poguessin refrenar, apareix com l'incentiu més apressat pels entuasiastes de l'europeisme. Atànyer-lo, però, exigeix l'esforç previ d'harmonització macroeconòmica. No té cap sentit pensar en instaurar una moneda única i compartida sinó és amb una centralització de la política monetària i una eficaç coordinació de polítiques fiscals i de rendes. El primer pas en aquesta direcció ha estat fixar els límits de dèficit públic, inflació, interès, estabilitat monetària i deute públic que Europa exigeix als seus membres. En aquest context, és inevitable remarcar l'escassa consistència de la política econòmica que el govern d'Espanya ha dut a terme en els darrers anys, i que ara ens passa factura. Efectivament: entre els anys 85 i 89, el món occidental ha viscut un notable període de creixement: situació òptima per sanejar el dèficit públic de qualsevol estat amb un mínim de criteri racional, i punt clau d'una política anticíclica de llibre. Lluny d'això, el ministeri d'economia s'ha lluït presentant uns pressupostos expansius un any darrere l'altre, farcits d'inversions de dubtosa —és un eufemisme— rendibilitat. En conseqüència, l'economia espanyola ha crescut més que la mitjana europea durant aquest període. No podia ser d'una altra manera: tanmateix, l'any 89 el govern espanyol va ser el primer que va haver d'aplicar mesures de refredament. Ara que ha arribat l'època de vaques magres, ara que seria el moment d'aplicar una política obertament expansiva per lluitar contra la recessió, resulta que la convergència amb Europa, que sembla prioritària, exigeix reduir a corre-cuita el dèficit pressupostari i aplicar mesures d'austeritat. Ara que el mercat laboral passa per moments delicats, ara s'endureixen les condicions de prestacions per pal·liar les conseqüències de l'atur. L'escandalosa manca de visió de passat i de futur del ministeri d'economia no només li està impedint dur a terme la clàssica política anticíclica, sinó que està reforçant el perillós moviment pendular del creixement econòmic.

Tampoc no ha estat brillant la política canviària. L'estabilitat entre les monedes del Sistema Monetari Europeu és una de les claus de la Comunitat, i un requisit indispensable per a la futura implantació de l'Ecu com a moneda única i compartida. Però les autoritats polítiques han oblidat durant molt temps que la cotització de la moneda és un símtoma, més que no pas un objectiu en si mateix. Si les empreses no són prou competitives, la tendència natural de la pesseta és depreciar-se; mantenir-la artificialment alta té un cost elevat —cal apujar els tipus d'interès fins a límits indesitjables— i, a més, resulta encara perjudicial per la pròpia competitivitat dels productes naturals. Pagar uns interessos tan alts per intentar fer el país atractiu a la inversió és una actitud de gentilhome afamat que vol aparentar anar tip. La gana, però, no la pateixen pas els gestors de la política econòmica, sinó persones i empreses que no tenen precisament vocació de gentilhome.

Continuem repassant les condicions d'harmonització macroeconòmica que Maastricht imposa a tots els socis que vulguin accedir a la unió monetària; després del dèficit públic, l'interès i l'estabilitat de les paritats, hi ha la inflació. Per assolir nivells europeus d'inflació, el govern no ha fet sinó dues coses: entossudir-se en una política monetària rígida, que afavoria clarament els rendistes i perjudicava greuement l'economia productiva, i donar sistemàticament la culpa al creixement dels salaris; qüestió absolutament discutible, ja que la participació de les rendes salarials en el PIB ha disminuït any rere any. No seria mala idea que en lloc d'adoptar aquesta actitud victimista a l'hora de fer política de rendes, l'executiu revisés la llei de sous, que

no és pas aliena a l'encariment de la vivenda, o evités la duplicitat de funcions de les administracions, o abaixés els tipus d'interès o no augmentés cada dos per tres els impostos indirectes, que tenen molt a veure amb la inflació.

Pel que fa a Europa, sóc de l'opinió que hi arribarem abans xino-xano que embalant-nos. Una negociació precipitada, que pugui deixar desvalgut algun dels nostres sectors productius —i no seria la primera vegada; que ho preguntin sinó als productors ramaders i fruiters— seria contraproduent i una deu de problemes. Accedir a corre-cuita a traspassar un feix de competències al Consell de Ministres de la Comunitat, mentre el rol del Parlament Europeu continuï sent tan minso, seria acceptar una constitució —l'òrgan elegit per sufragi universal— que ha d'exercir el control sobre la gestió de govern, i ara per ara comparteix ben poques de les atribucions que ja té el Consell de Ministres dels dotze.

Enric Casulleras
Professor de Teoria de Comerç Internacional i de Macroeconomia de l'Escola d'Empresarials

El Reietó

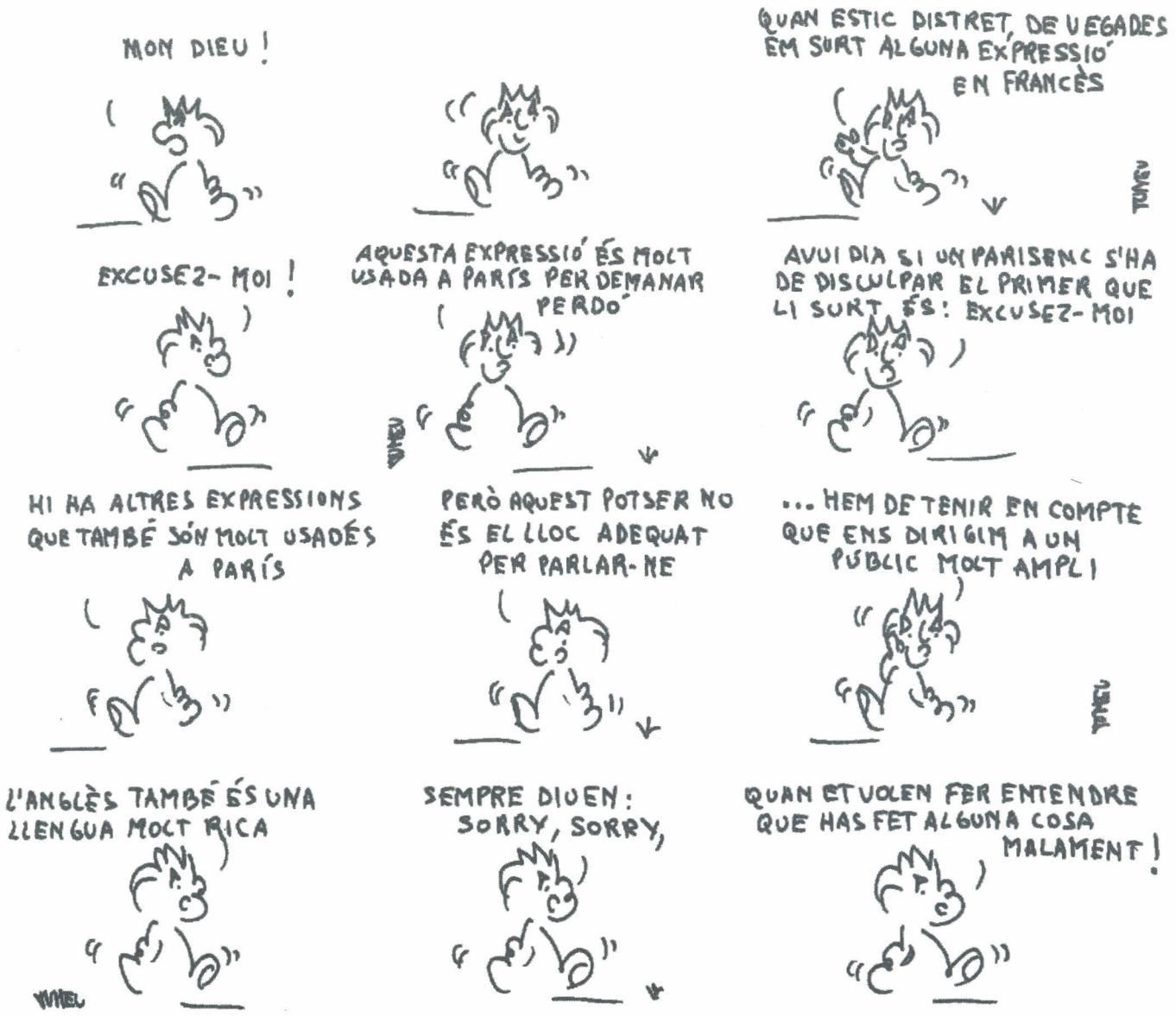

HEPATITIS VÍRIQUES

Dels diversos tipus d'agressions que pot rebre el fetge, una de les més freqüents són les infeccions produïdes per diferents tipus de virus, que anomenem hepatitis víriques (HV).

Actualment es coneixen cinc tipus etiològics d'HV: A, B, C, D i E, causats per virus exclusivament hepatòtrops. Altres virus (Epstein-Barr, Citomegalovirus, Herpes simple, Varicela-zoster, etc.) poden afectar el fetge i, ocasionalment, originen una clínica d'hepatitis, però no l'efecten primàriament.

Des de l'era hipocràtica fins als nostres dies s'ha avançat força quant a la prevenció, diagnòstic i tractament de les HV, però és en les dues darreres dècades que s'han assolit la major part dels coneixements sobre l'etiologia. No obstant això, queda força camí per recórrer.

Les diferències que caracteritzen cadascun dels diferents tipus d'HV són: el tipus de virus, període d'incubació, mecanismes de transmissió, evolució, marcadors i tractament.

L'origen víric de l'hepatitis va ésser sospitat ja l'any 1908 per McDoland, però no fou fins al 1947 que McCallum introduí els termes d'Hepatitis A (infecciosa) i B (sèrica). L'any 1968, Blumberg aïllà el virus de l'hepatitis B. L'any 1973, Feimnstone aïllà per primera vegada el virus de l'hepatitis A en femta. Rizzetto, l'any 1977, aïllà el virus de l'hepatitis D. L'any 1988, Q.L. Choo i diversos col·laboradors aïllaren el virus de l'hepatitis C, i darrerement, l'any 1990, G.R. Keyes aïllà el virus de l'hepatitis E.

Quant a la transmissió, hem de remarcar preferentment dues vies de contagi: l'entèrica (fecal-oral), compartida pels virus A i E, i la parenteral (anguínia), compartida pels virus B, C i D. Per tal de disminuir la incidència d'HV haurem d'incidir en aquests mecanismes de transmissió.

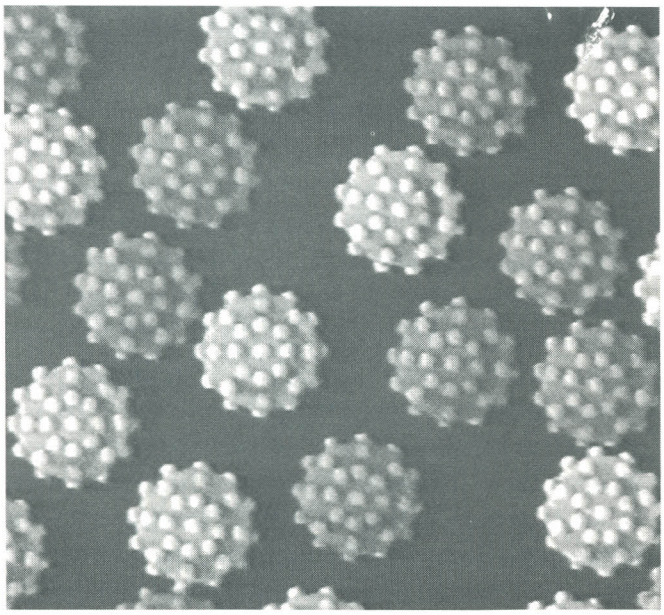

Per trencar la cadena epidemològica en la transmissió entèrica dels virus A i E, és molt important millorar les mesures d'higiene personal, tant del malalt com dels qui hi estan en contacte, especialment el rentat de mans i d'objectes que estiguin en contacte amb ell, així com un bon control i tractament de les aigües residuals, aliments, etc., i una bona educació sanitària.

La resta d'HV fins ara conegudes (B, C i D) presenten una via de contagi totalment diferent: la via parenteral. El mètode més eficaç per contraure una HB és, sens dubte i per ara, compartir xeringues i agulles (pràctica habitual entre els Addictes a Drogues de Via Parenteral ADVP). A causa de l'existència d'aquesta via de contagi, el personal sanitari en contacte amb sang de malalts portadors d'una HB presenta un important risc d'infecció. Hem de remarcar que el risc d'adquirir una infencció pel VHB és molt superior al del virus de la immunodeficiència humana (VIH): mentre en el primer cas, el risc oscil·la entre un 10 i un 29% del personal sanitari exposat a un contacte percutani, en el cas del VIH aquest % disminueix a un 0,5%.

El virus de l'HC és el responsable de pràcticament tots els casos d'hepatitis posttransfusional, d'ací el nom que rep també l'HC, Hepatitis posttranfusional de llarga incubació.

L'HB presenta una altra via de contagi important: la transmissió sexual. Trobem els virus a semen, saliva i secrecions vaginals en concentracions variables, però molt inferiors a les existents a la sang o al sèrum (de 1.000 a 10.000 vegades inferiors), amb la qual cosa es demostra que hi ha altres mecanismes complementaris de contagi (exposició repetida al virus, existència de petites ferides a pell i mucoses, infeccions venèries, infeccions pel VIH, etc.). D'aquí ve que la promiscuïtat sexual i l'homosexualitat siguin factors que augmenten el risc d'adquirir una infecció per VHB.

La transmissió perinatal (durant l'embaràs, en el part o en els dos mesos posteriors al part) incideix de forma variable atenent a diversos factors i en especial a la quantitat de virus que arriba al fetus des de la mare. Hi ha estudis que demostren que els Ac HC travessen la placenta i que un 10% dels nounats de mares portadores desenvolupen la malaltia.

L'evolució cap a cronicitat de les diferents HV és variable; així, en les A i E és excepcional, però en les B és un 10%, en les C d'un 20-40% i en les D, quan es tracta d'una coinfecció, el risc és inferior al 5%, però si es tracta d'una sobreinfecció és superior al 80%.

La clínica de totes les HV sol ser la mateixa (anorèxia, astènia, febre, basques i vòmits, icterícia i colúria, hepatromegàlia, esplenomegàlia, etc.), variant, però, la intensitat del quadre, poden oscil·lar entre una hepatitis subclínica (desapercebuda) i una hepatitis fulminant. D'on es desprèn que no podem etiquetar una hepatitis sense realitzar uns marcadors hepàtics.

No existeix un tractament específic contra les hepatitis víriques, només es disposa d'un tractament simptomàtic, unes recomanacions dietètiques i un repòs relatiu. Cal recordar que s'estan em-

prant fàrmacs antivírics (l'alta interferon és últim en el 40% de les hepatitis cròniques B i en el 30% de les hepatitis cròniques C, i d'altres que estan en assaig) amb resultats esperançadors.

Avui dia l'única mesura de què es disposa per disminuir la prevalença de les HV és la *prevenció primària* en les diverses vertents: tallar **els mecanismes de transmissió** de les diferents vies de contagi i realitzar una **immunització activa selectiva** (vacunació).

El personal sanitari està exposat a un major contacte; per això el primer que tindrem en compte per evitar les diferents vies de contagi són les **mesures higièniques universals**, com són el rentat de mans, evitar les punxades, els talls, etc., netejar i desinfectar, contribuir a l'educació sanitària del personal, malalts i familiars, etc. Aquestes mesures han de ser aplicades pel personal sanitari de forma rutinària, independentment de la coneixença o no de possible contagiositat.

Per això, la disponibilitat d'una vacuna eficaç i innòcua enfront del virus de l'HB és una de les mesures més importants que han de prendre tots els sanitaris, per la qual cosa el moment més adequat és l'inici dels estudis, per dos motius: perquè no han tingut temps d'establir contacte amb el virus, i perquè els individus joves responen millor a la vacuna.

La disponibilitat d'una vacuna contra l'HB des de l'any 1982 (vacuna plasmàtica) i des de l'any 1987 (vacuna d'enginyeria genètica) ha fet que, progressivament i amb l'ajut del Departament de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya, des d'on s'han impulsat les campanyes de vacunació, es vacunés tot el personal sanitari.

L'any 1989 vàrem compartir les inquietuds amb la Direcció de l'EUIO, per tal de dur a terme la vacunació de l'HB a tots els estudiants, inquietud que, recolzada per la Generalitat i l'Hospital General de Vic, ha pogut esdevenir una realitat. D'aquesta manera, contribuïm a fer que una bona part del personal sanitari estigui protegit enfront del virus de l'HB.

L'estratègia en les tres campanyes dutes a terme fins ara (89-90, 90-91, 91-92) ha estat la de realitzar una xerrada prèvia a la vacunació i posteriorment, una entrevista personal amb cada estudiant per valorar-ne els antecedents i aclarir qualsevol dubte sobre la vacunació.

Gairebé el 100% dels estudiants han respost positivament a aquestes campanyes.

Dr. Miquel Vilardell i Ibnaraja
Especialista en Medicina del Treball

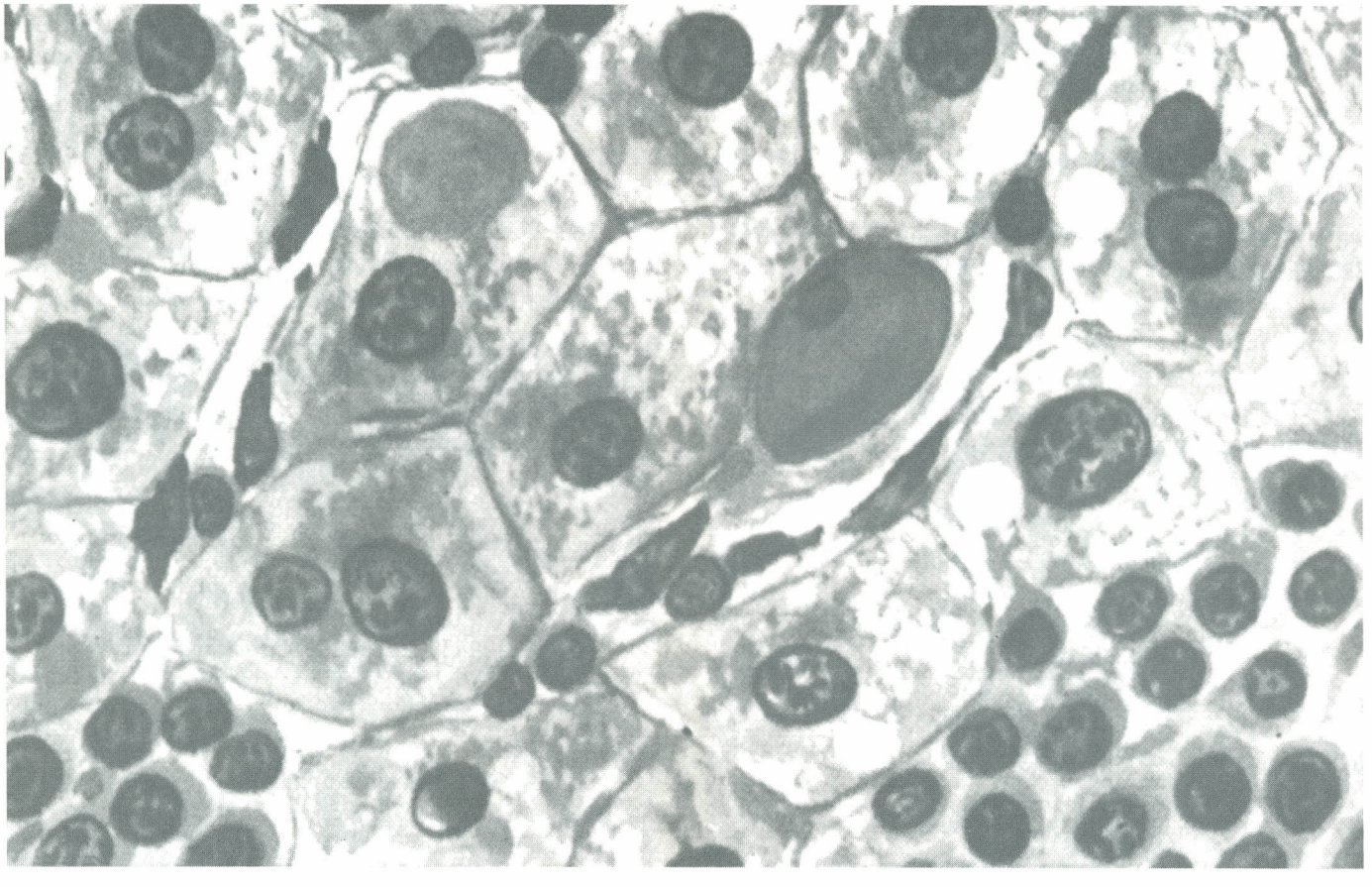

TERÀPIES NATURALS: UNA ALTERNATIVA DE SALUT

Des de l'antiguitat l'home s'ha enfrontat als problemes de salut utilitzant els recursos naturals que li proporcionava l'entorn. Alguns d'aquests mètodes utilitzats han estat substituïts per d'altres validats científicament, però n'hi ha alguns que continuen essent una de les bases del manteniment o de la recuperació de la salut, tot i que la medicina Alopàtica o tradicional sovint no els ha tingut en compte encara que tingui llacunes i que en ocasions resulta d'una gran agressivitat per l'individu.

Un d'aquests fonaments és l'alimentació, que podem acompanyar amb teràpies com la reflexologia, la hidroteràpia, l'energia, la filoteràpia, ... etc.

Pel que fa a l'alimentació, creiem, com els antics, que el nostre millor medicament ha de ser el nostre aliment. Partint d'aquesta afirmació, dins d'una societat consumista, amb una gran allau publicitària i una gran càrrega d'informació per part dels mitjans de comunicació, hem de fer una reflexió sobre la dietètica, entesa com la tècnica i l'art d'utilitzar els aliments de manera adequada i partint d'un coneixement profund de l'ésser humà.

La dietètica com a ciència va néixer a França, els anys 1950, però només es va relacionar amb la dieta que ha de seguir una persona malaltia. No va ser fins a l'any 1978 que el col·lectiu mèdic i els poders públics es va preocupar de les repercussions del «Mal menjar», com a causa de la mortalitat i de la poca salut als països industrialitzats.

Fent una reflexió sobre les necessitats bàsiques de la persona, sabem que l'home ha d'ingerir el creixement i la conservació dels teixits i disposar de l'energia indispensable per al bon funcionament de l'organisme, i ha de procurar que aquesta alimentació sigui agradable, adequada i suficient, sense mancances ni excessos.

Hem de tenir en compte els factors que influeixen directament en la satisfacció d'aquesta necessitat: factors biològics (edat, activitat física, horari regular en els menjars), psicològics (ansietat, estress) i sociològics (clima, estatus sòcio-econòmic, creences i valors).

Com a exemple, podríem parlar d'aquest últim factor; segons les creences religioses o la filosofia que segueix, la persona adaptarà l'alimentació a diferents modalitats: Alimentació tradicional, naturista, vegetariana, higienista, macrobiòtica...

Quan es decideix seguir una d'aquestes alimentacions, és important que sigui ben equilibrada i, per tant, s'ha tenir present de no caure en l'error de provocar deficiències nutricionals que puguin tenir repercussions greus en la salut.

Hem de tenir presents els errors alimentaris que epidemiològicament es confirmen en el món occidental. Els experts han formulat uns consells, anomenats regles d'or per a l'alimentació equilibrada, que habitualment s'utilitzen com a recomanacions en els programes d'educació nutricional i que tenen com a principal objectiu promoure hàbits alimentaris que millorin la salut de la comunitat. Entre aquests consells, cal destacar: Recordar que menjar i beure formen part de l'alegria de viure, i que és necessari menjar una gran varietat d'aliments, però no en gran quantitat.

Sovint, perquè augmenti el nivell de salut de la persona, juntament amb aquesta dieta equilibrada es pot portar a terme un massatge reflexològic. Aquesta pràctica, basada originàriament en l'instint de tocar, acariciar, protegir i fer massatges en les parts doloroses del cos, ha tornat a ressorgir com a tècnica terapèutica que es centra en l'estudi i l'aplicació d'un massatge específic en certes zones que es corresponen amb d'altres regions corporals. És com si el cos es repetís constantment en diferents zones.

Sembla que els inicis de la reflexologia se situen a Orient i es remunten a alguns milers d'anys, però va ser a principis de segle que va ressorgir a l'Est dels Estats Units, fruit del treball del Dr. Fitzgeral (otorrinolaringòleg). Al voltant dels anys 30 Eunice Ingham (infermera), que havia estat utilitzant durant anys la reflexologia, va observar que els peus eren una de les zones on millor es podia aplicar el massatge reflexològic a causa de la seva major sensibilitat. Ella va ser la primera persona que realitzà una cartografia dels peus on mostrava la relació que tenien certes zones situades a les plantes dels peus amb altres zones del cos.

L'objectiu del massatge reflexològic és situar l'organisme en les millors condicions possibles per lluitar ell mateix contra les agressions internes i/o externes. Actualment, el mecanisme d'acció del massatge reflexològic encara és desconegut però s'han elaborat una sèrie d'hipòtesis com la de l'energia, la dels receptors nerviosos emissors, la de l'efecte relaxant i la de l'àcid làctic. Cap d'aquestes hipòtesis no ha estat comprovada científicament; el que sí s'ha observat és que la reflexologia actua.

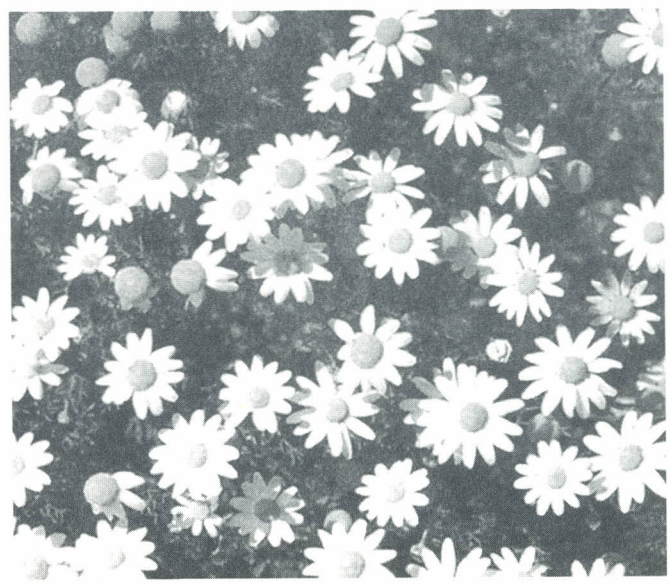

Cal remarcar que, per portar a terme el massatge reflexològic, hem de tenir en compte diferents aspectes com: l'estat de salut de la persona, els possibles efectes sencudaris i l'estat d'ànim i de benestar de la persona que realitza el massatge.

Sovint aquesta pràctica reflexològica va acompanyada de massatge energètic. L'energia o «KI» és una xarxa complexa de línies, meridians, condensacions o centres que configuren el nostre mapa corporal.

Els centres energètics se situen, sobretot, al voltant dels òrgans vitals i s'anomenen CHAKRES. Cadascun funciona per si mateix, però estan íntimament relacionats per produir, mantenir i regular l'energia indispensable per a la vida (física, psíquica i social). Cada CHAKRA té la seva pròpia regió corporal, el seu color, el seu «mantra» (música energètica basada en la influència del so i de la veu), el seu planeta, la seva emoció, la seva sensació, el seu «yantra» (dibuix simbòlic per a meditar), el seu dia, el seu símbol... La captació d'energia es realitza a través de l'entorn terrestre (mineral, vegetal, animal, humà) i còsmic (solar, llunar, planetari...).

Partint d'aquest concepte universal i integrador de l'energia, no es pot parlar del problema de salut que presenta un individu tenint en compte només la zona on se li ha manifestat; és a dir, el símptoma és un senyal que només ens indica que hi ha un desordre que possiblement ni s'ha iniciat en aquesta zona. No hi ha pulmons malalts, sinó que hi ha persones malalties amb símptomes pulmonars i només des d'aquesta perspectiva el malalt podrà passar de ser receptor de tractaments a agent del seu procés recuperador, utilitzant els recursos de l'organisme.

A més, en funció del seu estat, el terapeuta pot ajudar l'usuari redistribuint, proporcionant o captant energia per afavorir-li el benestar i el confort.

Una altra de les teràpies naturals que podem utilitzar és la Hidroteràpia. La hidroteràpia es pot definir com el tractament mitjançant l'aigua. Caldria, però, precisar que l'aigua en si mateixa pot tenir unes propietats (cas de les aigües minero-medicinals) que provenen de la quantitat de mineralització o de la temperatura que presenten i són aquestes les que tenen una acció sobre l'organisme. De vegades, l'acció terapèutica de l'aigua no està en funció de les seves propietats sinó en el resultat de l'aplicació d'estímuls de tipus tèrmic (fred, calor), mecànic (major o menor pressió) i químic (preparats medicinals que es poden afegir a l'aigua) sobre l'organisme. Per utilitzar les propietats minero-medicinals de l'aigua cal anar a un Balneari o viure en una zona on hi hagi una deu d'aigua. Sortosament, a Catalunya gaudim d'una gran quantitat de centres on es porten a terme tractaments hidroteràpics gràcies a la gran riquesa minero-medicinal de les aigües. En aquests Balnearis, a part de les aigües s'haurien de destacar altres factors que influeixen en el procés de recuperació de la persona com són: l'entorn, la tranquil·litat, l'ambient relaxat, les relacions que s'estableixen amb els altres usuaris, l'ocupació del temps, etc.

Si ens centrem en els diferents estímuls que es poden aplicar sobre el cos independentment de la composició de l'aigua, veurem que es poden realitzar diàriament una sèrie d'accions preventives que ens augmentaran el nivell de salut. Exemple d'aquestes accions seria el rentat de cara i mans amb aigua freda cada matí que, a part de ser una mesura higiènica, ens desvetlla, a causa de l'activació per via nervioxa reflexa de la circulació de la sang, el funcionament cerebral a més de les zones reflexes que alguns òrgans del cos tenen a la cavitat nasal. Una segona activitat que ajuda l'activació del sistema cardiovascular és l'aplicació d'aigua freda al final de la dutxa. Per fer-ho, és important anar baixant la temperatura gradualment i si disposem de dutxa de telèfon es començarà pels peus, després ens dirigirem cap a la part davantera del cos, braços, cap i acabarem per l'esquena.

Com a conclusió, es podria dir que actualment hi ha un ressorgiment d'aquestes teràpies naturals que intenten incorporar-se als tractaments utilitzats habitualment en la medicina alopàtica. Aquesta associació tindria en compte l'esperit, el cos i el medi que envolta l'home i permetria portar a terme intervencions ortodoxes i d'altres que no ho són. Per tant, creiem que aquestes pràctiques naturals es poden utilitzar conjuntament amb la medicina tradicional i que no s'ha de prendre una única opció sinó que totes es poden complementar per tal d'obtenir un resultat més eficaç i menys agressiu per a la persona.

Eva Rovira, Anna Rovira i
M. Cinta Sadurní
Professores del Pla
General d'Infermeria

JOSEP TERRADELLAS:
«Els Estudis Universitaris de Vic són una peça clau del Pla Estratègic Osona XXI»

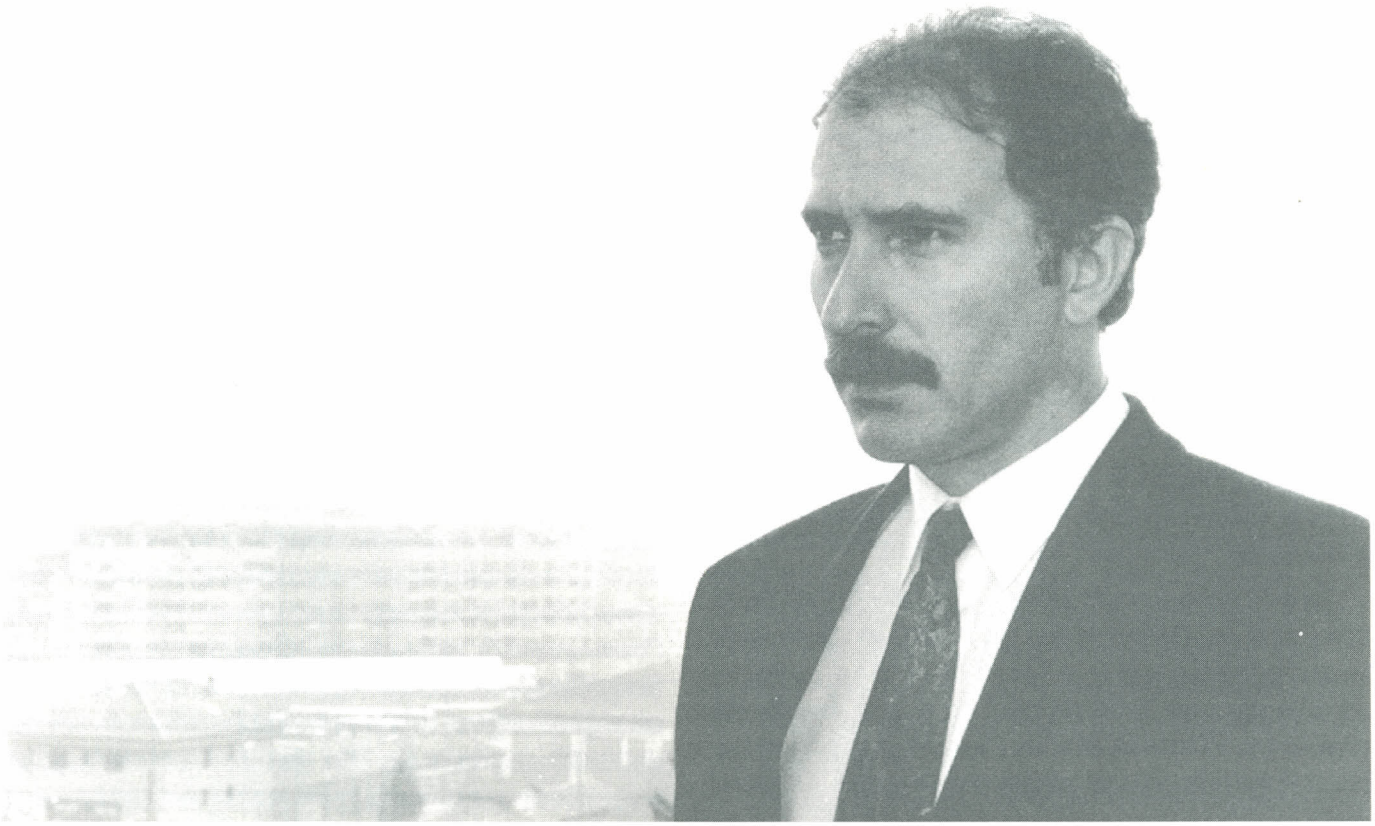

Josep Terradellas, Director de l'Escola Universitària d'Estudis Empresarials d'Osona, és el coordinador tècnic del «Pla Estratègic Osona XXI». Per tal que ens informi sobre aquest tema tan important per als EUV i per a la comarca d'Osona, li em demanat que ens aclarís alguns aspectes sobre la naturalesa d'aquest pla.

Què és un Pla estratègic?

Un pla estratègic és un conjunt d'accions, o més ben dit, la previsió d'un conjunt d'accions ordenades per tal de treure el màxim rendiment dels recursos potencials d'un territori o d'un país. El que pretén, en definitiva, és intentar esbrinar com serà o com volem que sigui el futur, amb una flexibilitat que no té la planificació a llarg termini tradicional. Així doncs, el Pla Estratègic té la particularitat d'adaptar-se als possibles canvis que en el futur es puguin produir, fixant unes grans línies estratègiques d'actuació que afectin a tots els agents econòmics i socials d'un territori.

On i quan comencen a implantar-se els plans estratègics?

La planificació estratègica és d'origen empresarial i va començar a impalantar-se als Estats Units, a finals dels anys setanta. Ben aviat, aquesta fórmula de gestió empresarial es va començar a utilitzar en la planificació de territoris, sobretot a les ciutats. San Francisco en fou la pionera. Posteriorment, el sistema s'ha adoptat en altres ciutats europees, com Barcelona, que ha servit de precedent a ciutats com Terrassa, Santa Coloma i Mataró, i també a les comarques del Bages i Osona. És a dir, va passar de l'empresa a les ciutats i de les ciutats a altres àmbits territorials.

Qui va tenir la inicitiva de crear el «Pla Estratègic Osona XXI»?

Va ser el Consell Comarcal el qui va prendre la inicitiva, ara farà un any, ja que algú n'havia de ser el promotor. Però en una planificació estratègica, perquè tingui èxit, hi han d'estar implicats tots els agents sòcio-econòmics del territori (Osona), com són: la Cambra de Comerç, els empresaris, els sindicats, els EUV, etc. Seria un error que es fes des d'un únic estament, en aquest cas estrictament públic. Així doncs, el Consell Comarcal va explicar la seva proposta a tots aquests agents econòmics i socials, que en definitiva seran els qui hauran de prendre les decisions, amb la voluntat que aquestes no siguin disperses i s'encaminin cap a uns objectius comuns.

Quins objectius persegueix?

A nivell general, jo crec que el Pla Estratègic Osona XXI té la voluntat que Osona, en el futur, esdevingui una comarca pròspera, amb un fort pes específic dins del país, amb un bon nivell de vida... Ara bé, els obejctius concrets per tal d'aconseguir aquesta finalitat global encara estan per fixar, perquè ara estem en la fase de diagnosi de la situació de la comarca. Els objectius es fixaran una vegada tinguem el diagnòstic fet i s'hagi portat a terme un debat ciutadà.

Com funciona el Pla Estratègic Osona XXI?

El Consell Comarcal fa la proposta de fer un Pla Estratègic a uns agents sòcio-econòmics de la comarca, els quals accepten el compromís i creen el Consell Executiu del pla estratègic, presidit pel Sr. Jacint Codina, que és l'òrgan rector del pla. El Consell Executiu designa un equip tècnic, del qual en sóc el coordinador, per tal que dugui a terme la fase de diagnosi. Després vindrà la fase de redacció de les conclusions que permetin definir unes línies estratègiques per tal de poder-se implantar. Abans, però, hi haurà una fase de debat i participació ciutadana en la qual es donarà a conèixer el Pla, per tal que tothom se'l pugui fer seu.

Com es porta a terme la fase de diagnosi?

Actualment, i com ja he dit abans, ens trobem en la fase de diagnosi, que es porta a terme per mitjà de dues vies. Una són els informes tècnics sectorials (13 en total), encarregats a diferents especialistes que han d'esbrinar com està la comarca des de tots els punts de vista: econòmic, social, cultural, lleure...; i l'altra, és un Delphi, que és una fórmula d'enquesta qualitativa a unes 200 persones de la comarca que considerem que tenen opinions qualificades sobre la situació general o sobre algun sector concret. El resultat dels informes i el resultat del Delphi seran contrastats i debatuts abans de procedir a la redacció de les conclusions.

Quina és la teva tasca com a coordinador tècnic?

La meva feina es basa en seleccionar i coordinar els tècnics durant tota la fase de diagnosi. Això inclou indicar a aquests tècnics el que es pretén en el Pla, quines són les acotacions dels treballs que han fet i preparar el Delphi. En definitiva, a mi em toca fer tot el que no és decisió política, la qual cosa recau sobre el Consell Executiu.

Quin és el poder efectiu del Pla?

Aquesta és la pregunta típica que tothom es fa davant d'un pla estatègic. Jo crec que pot servir molt o pot no servir gens. El Pla Estratègic és útil en la mesura que els qui l'assumeixen (el Consell Executiu) el fan efectiu posant-lo a la pràctica. En el cas de l'Ajuntament de Barcelona, l'efectivitat del pla estratègic ha quedat més que demostrada, ja que els Jocs Olímpics n'han estat un producte.

Jo crec que en aquest moment hi ha un nivell de consens important i sembla que, per part del Consell Executiu, hi ha voluntat que el Pla esdevingui més que una mera prospecció.

Quan preveus que es podran veure els resultats?

A nivell immediat, pot ser efectiu a través del Pla d'Acció Comarcal (PAC) que el Consell Comarcal té l'obligació d'elaborar i executar. Aleshores el PAC introduirà objectius fixats en el Pla Estratègic, de manera que es veurà una concreció pública del Pla. En l'àmbit privat, jo diria que hem estat de mala sort, donat que els plans estratègics funcionen bé quan es fan en moments de creixement econòmic. Aleshores és molt més fàcil de modificar les polítiques d'actuació, ja que hi han més recursos, les expectatives són més optimistes i també admeten més capacitat de risc. En canvi, en moments de contracció econòmica, com ara, la predisposició és més dolenta.

De tota manera, tenint en compte aquest element exogen i que el Pla Estratègic és a mig i a llarg termini, creiem que en el moment de la implantació del Pla l'economia tornarà a estar en fase de reactivació.

Quin paper tenen els EUV dins el conjunt del Pla Estratègic?

Els Estudis Universitaris tenen un paper molt important. Per una banda, per la gent d'aquí que hi participa: el Sr. Ricard Torrents des del Consell Executiu, diversos professors com a tècnics (Maite Vilalta, Josep Burgaya, Antoni Tort, Manel Dionís Comas) i jo mateix com a coordinador.

Per altra banda, els Estudis Universitaris són una peça clau del Pla Estratègic Osona XXI, ja que el futur de la comarca depèn, en part, de l'evolució d'aquests. Els EUV són un projecte d'universitat que va molt més enllà del que són ara i que tenen una transcendència econòmica, cultural i política molt important per a la comarca d'Osona. Aleshores, jo crec que tots els sectors, tant l'econòmic, com el social, com el cultural, han de contemplar l'evolució dels estudis com un factor d'importants conseqüències positives per a ells mateixos.

Mercè Rocafiguera

NOMBRE D'ALUMNES MATRICULATS ALS EUV

MAGISTERI. Crus acadèmic 1992-93. Total d'alumnes: 249

Primer curs

E. Infantil	32
E. Primària	38
E. Especial	35
Ll. Estrangera	13
TOTAL	118

Segon curs

E. Infantil	19
E. Primària	20
E. Especial	7
Pre-escolar	3
TOTAL	49

Tercer curs

Ciències	20
C. Socials	11
Filologia	7
Pre-escolar	3
Pla Especial	17
TOTAL	82

EMPRESARIALS. Curs acadèmic 1992-93. Total d'alumnes: 1.287

Primer curs

Grup A		74
Grup B		75
Grup C		73
Grup D		78
Grup E		61
Grup F		65
Grup G		47
Grup Z		13
TOTAL		486

Segon curs

Anàlisi comptable		93
Grup A	46	
Grup B	47	
Comerç exterior		89
Grup C	52	
Grup D	37	
Finançament i inversió		180
Grup E	69	
Grup F	54	
Grup G	57	
TOTAL		362

Tercer curs

Anàlisi comptable		118
Grup A	35	
Grup B	83	
Comerç exterior		77
Grup D	77	
Finançament i inversió		244
Grup E	75	
Grup F	84	
Grup G	85	
TOTAL		439

POLITÈCNICA. Curs acadèmic 1992-93. Total d'alumnes: 723

E.T. Agrícola

1r Curs		119
Grup A	52	
Grup B	67	
2n Curs		49
3r Curs		21
TOTAL		189

Informàtica

1r Curs		179
Grup A	53	
Grup B	62	
Grup C	64	
2n Curs		50
3r Curs		24
TOTAL		253

E.T. Telecomunicacions

1r Curs		186
Grup A	63	
Grup B	58	
Grup C	65	
2n Curs		65
Grup A	36	
Grup B	29	
3r Curs		30
TOTAL		281

INFERMERIA. Curs acadèmic 1992-93. Total d'alumnes: 296

Primer curs

Grup A	63
Grup B	65 (12 repetidors)
TOTAL	128

Segon curs

Grup A	42
Grup B	46
TOTAL	88

Tercer curs

Grup A	40
Grup B	40
TOTAL	80